Slik holder du vinduet i stand

Moderne vinduer trenger godt stell for å vare. Hva må huseieren sjekke, og hva kan folk selv gjøre?

Av ifi.no

Det går noen skrekkhistorier om nye vinduer. Om hvordan overflaten på karmen nede tilsynelatende er fin. Så stikker huseieren noe spisst nedi, og oppdage rat treverket er råtnet bort. Forbausende mange moderne vinduer har korte relevetid enn man skulle forvente. Hvorfor?

Det går et vindusskille i norsk bygningshistorie. Fra cirka 1960 fikk vi de moderne vinduene med isolerglass, "husmorvindu"-hengsling og en rekke andredetaljer. De gjorde renholdet enklere og husene tettere. Mens tidligere tiders vinduer som regel var snekkerarbeid, er de nye vinduene så å si utelukkendeindustrielt framstilt.

Samlebåndskvalitet

Malermester Ole Andreas Klaveness i Oslo er opptatt av kvaliteten på vinduer. Han er spesielt engasjert i måten moderne vinduer er laget og overflatebehandlet på.

- De er ofte malt med vanntynnbare systemer. Jeg snakker da om industriellpåføring av maling. Man har hatt for liten erfaring med de systemene som er brukt. Kvaliteten på denne overflatebehandlingen handler dessverre ofte om hvor fort vinduene går gjennom produksjonsprosessen. Satt på spissen kan du si atalt avhenger av hvor fort samlebåndet beveger seg i produksjonslokalet.

Klaveness føyer til at kravene til selve treverket har vært lavere for nye vinduer enn for gamle, noe som har resultert i kortere levetid.

Den viktige grunningen

Et vanskelig spørsmål å få svar på er dette: Hva slags produkter er vinduene grunnet med?

- En oljegrunning er ofte det grunnlaget som trengs for at treverket skal holde seg. Olje trekker inn i veden og stenger fukt ute. Jo mindre olje det er som impregnerer treverket, jo verre kan det gå.

For mye fukt

Klaveness har kritisert både hobbymalere og sine kolleger for at de tøyer fuktgrensene når vinduene behandles på nytt. Slik risikerer de å forsterkeråtefaren.

- De er rett og slett ikke bevisste på fuktinnholdet. Treverk skal ideelt sett ikke inneholde mer enn 15 prosent fuktighet når det behandles. Mange tøyer denne grensa opp til 18 prosent. Da er det fattige to prosent igjen til 20, som er grensa for når råtesoppen kan begynne å arbeide, sier han.

- Realiteten er at huseieren må sørge for å male slike vinduer når det er mulig å få vinduene tørket ut, i perioden mai til august. Han eller hun må sjekke den relative luftfuktigheten, oppfordrer Klaveness, som peker på at det dessuten er lett å se med det blotte øye om det står fukt på allerede malttreverk.

Reparasjonsmaling

Etter noen år er vinduet kanskje modent for overmaling. Og hva skal man gjøre da?

- Først i de seinere årene er det kommet reparasjonsmalinger beregnet for underlagene fra fabrikkene - som regel akrylmalinger. Derfor har mange hittil malt vinduene med oljebaserte malinger. Oljemaling oppå den vanntynnbare fabrikkmalingen bygger opp en sandwich der malingtypene lett kan bli uvenner med hverandre, sier Klaveness, og understreker:

- Like malinger og like bindemidler er det beste.

Direktørholdningen

Noen produsenter har brukt polyuretanbaserte systemer, andre vannbaserte. Det framgår aldri av selve produktet hva det er behandlet med, og i hvor stor grad. Derfor er man nødt til å ringe produsenten, anbefaler malermesteren.

I prinsippet mener han at enhver huseier som vil gjøre en skikkelig jobb med vinduene bør kontakte fabrikken, få dokumentert malingsystemet og også notere seg hvilke garantier som er gitt og hvilke anbefalinger vindusleverandøren har.

- En vindusfabrikk-direktør jeg møtte viste dessverre en holdning som jeg tror preger mange. Hans mening var at vinduene skulle gå fortest mulig gjennomproduksjonen og ut til markedet. Produksjonsanlegget var dimensjonert etter hvor fort man kunne få tørkeprosessen til å gå.

Han sa med rene ord at han ikke brydde seg om vinduet etter at det var produsert.

- Skal man være ekstra sikker er det kanskje å anbefale at huseieren skraper ned vinduet til bart tre, og la en maler gjøre det hele om igjen med et sikkert system - et system som kan dokumenteres?

- Det er et helt unødvendig ekstraarbeid, selv om en malermester vil handle ut fra den tradisjonelle tenkningen. Det vil si basert på god og lang erfaring om hvordan vinduer skal behandles. Huseieren bør heller se vinduet an, og ta stikkprøver: Er det hel og fast malingsfilm, så la den være der. Bruk eventuelt oljebasert grunning der det er bart treverk.

Klaveness peker på at de vanntynnbare systemene noen ganger er så bestandigeat de skjuler råten, mye lenger enn en oljemaling vil gjøre.

- Disse malingene gir ikke en sikker pekepinn om slitasjen under. Plutselig en dag oppdager huseieren at bunnkarmen er omdannet til jord, under en tilsynelatende fin malingsoverflate.

Kittmoten

Et moderne lune kan gjøre vondt verre med vinduene. Ole Andreas Klaveness har lagt merke til at nye vinduer i "gammeldags" stil - ofte tiltenkt hytter på fjellet, men også på mange boliger - har en kittfals som ikke males. Det har ofte sammenheng med at rammen er blitt malt før glasset kittes inn.

- Mange later nå til å tro at det hvite kittet rundt glassene skal væresynlig. Men man må vite at linoljekitt tåler svært lite av sol og regn, sammenlignet med maling. Derfor må slik kitt overmales snarest, dersom det er linoljebasert. Hvis ikke er slitasjen der med den gang. Et akrylkitt tåler å stå i ti år. Men estetisk blir de lite vakre, for det har porer som gir rom fo rbåde svertesopp og vann.

Forleng vinduets levetid

Kikk over alle vinduene i huset av og til. Hold bunnkarmen og bunnrammen frifor støv og skitt. Begge deler holder på vannet.

Er rommet innenfor vinduet godt luftet? Fukten i rommet blir kondens somrenner ned og trekker inn.

Er det mye buskas og vegetasjon utenfor vinduet? Fuktige og skyggefulleomgivelser sliter på materialene.

Er alle beslag og andre metalldeler hele og i god stand?

Er tetningslistene hele og på plass? Skift dem om nødvendig.

Hvis vinduet ikke lar seg lukke eller åpne uten at du må ta i, kan det tydepå fukt eller at vinduet ikke er justert riktig. La en bygningskyndig se pådet.

Sår og sprekker i malingen gjør at fukt trenger inn. Dekk over med anbefalteprodukter snarest. Obs! Malingen på innsiden av vinduet er like viktig som påutsiden. Husk at malingen skal være "åpen"(diffusjonsåpen) utvendig og "tett"(diffusjonstett) innvendig.

Mer informasjon

- Klaveness Maler- og byggmesterforretning: https://www.ifi.no/#